

TEMA BROJA: LOCIRATI, UHAPSITI, PREDATI

RATKO MLADIĆ, IZ LIČNOG UGLA

GOSPODAR ŽIVOTA I SMRTI

Ljubodrag Stojadinović *Publicista, komentator „Politike”, autor biografije o Ratku Mladiću („Između mita i Haga”, „Narodna knjiga” – „Politika”).*

"On mi je poklonio olovku: 'Evo ti, zapisuj ako imaš šta!'"

Nikada pre devedesetih Mladić nije verovao u propast bratstva i jedinstva. Kovanica koja je ipak bila najpoznatiji proizvod agitpropa, „primila” se kod većine oficira. Kod Srba osobito. Hrvati, Slovenci, Makedonci imali su snažno osećanje nacionalne pripadnosti. Srbi i Crnogorci su se „pisali” uglavnom kao Jugosloveni. Svi koji nisu prihvatili svoj nenacionalni ili nadnacionalni identitet bili su sumnjivi za Službu. Mladić je za sebe izabrao da bude Jugosloven. Pre početka građanskog rata u SFRJ, on nije stigao da se boji za njen raspad. I kad je rat počeo nije potpuno razumeo šta se dešava. On je iz prištinske komande krenuo u Knin, sa čvrstom odlukom da tamo sačuva Jugoslaviju.

Za mnoge, koji ga nisu dobro poznavali, Mladić je bio „prosečan oficir iz serije”, sa rigidnim, čak krutim vojničkim parametrima, pomalo egocentričan, pomalo arogantan. Pun sebe i legendi o svojim podvizima.

Nešto od ovoga je tačno. General jeste ostavljao utisak prisnosti i nadmenosti, u isto vreme. Svoju aroganciju je usmeravao prema moćnijima od sebe. Zato je u zenitu svoje karijere mogao da poveruje u iluziju da silnijih i nema. Umeo je da „postroji” Veslija Klarka, Majkla Rouza, Ruperta Smita. Oni su ga, sa svoje strane, ogovarali, na primer Rouz, da je rumen i debeo, ali su ga poštovali.

Kad je jednom prilikom u Zvorniku podviknuo: „Klarče, i ti more, Rouz, trk ovamo da se slikamo!” – oni su dotrčali kao regruti.

Mladić je voleo da „kinji” Filipa Moriona, koga je u Han Pijesku, u maju 94. čitav sat držao u predsoblju, dok je sa svojim zastavnikom igrao šah. Morion se žalio svima, svuda gde je stigao. Ali, nije vredelo. Mladić bi umeo da mu kaže: „Zapamtite generale, vi ste u mojoj zemlji, nisam ja došao kod vas, nego vi kod mene”.

Nije tačna priča o Mladićevoj prosečnosti. On je sve drugo, samo ne prosečan oficir. Među prvima je posumnjao u funkciju sistema opštenarodne odbrane. Na vežbi „Jedinstvo-83”, taj model je sa generalom Predragom Šulovićem potpuno negirao rigoroznom koncepcijom dejstava, koja je isključivala tromu teritorijalnu komponentu. Voleo je Rusiju, ali je čitao pre svega zapadnu vojničku literaturu. Njegova su zapažanja munjevita, a duh oštar kao sečivo. Pred korom zaista prosečnih oficira, arogancija Ratka Mladića čak se mogla i razumeti.

General Mladić je vlasnik čudesne biografije, koja je puna profesionalnih i vrednosnih kontroverzi. Bio je Brozov oficir, čovek koji je zbog petokrake skidao kokarde sa kapa srpskih dobrovoljaca. A ubrzo potom postao je harizmatski vođa Srba u Bosni. Od čoveka koji je poštovao ratnu etiku i uzdizao je na pijedestal, pretvorio se u simbol poništavanja srpskog ratničkog viteštva, i teške hipoteke zlodela koju na plećima nosi Srbija.

Od heroja pretvoren je, ili se pretvorio u zločinca. Od čoveka koji je dočekivan epovima i slavlucima, postao je najprogonjeniji Srbin u njenoj hajdučkoj istoriji. Od slave do pada proteklo je samo nekoliko godina. Od uverenja da je Mladić možda najveći srpski vojskovođa, do optužnice za strašne zločine, prošlo je samo nekoliko godina. Od Ratka kao malog Jugoslovena do Mladića najslavnijeg Srbina, prošlo je samo nekoliko godina. Od sumanutog ratnog zanosa i strašne mržnje, do razumnih preispitivanja razloga za nju, prošlo je samo nekoliko godina. Samo bi porazi i iskajavanje grehova mogli večno da traju.

Milošević je bio opčinjen Mladićem, no Mladić nije voleo vođu. Smatrao ga je mlakim i „ženolikim”. Umeo je sa njim žestoko da se posvađa, kao u aprilu 94. u razgovoru koji je slušala čitava dežurna ekipa operativnog centra Generalštaba. Tada je general galamio na gospodara kao kaplar. A zatim mu je zalupio slušalicu. Mladić nije slušao ni Radovana. Na primedbu da je Ratko Titov oficir, komandant vojske je javno odgovorio predsedniku RS: „Više si ti Radovane Brozov pesnik no ja Titov oficir!”

Mladić nije poštovao vođe, smatrajući da je veći i značajniji od njih, i da mu niko ništa ne može. Iz tog osećanja stigle su i dve kobne strategijske procene, jedine u kojima se slagao sa Miloševićem. Prva, da

NATO propada, i da je to „tigar od papira“. Da Alijansa, naprosto, nema ni snage ni odlučnosti da bilo koga napadne. I druga, da će Rusija zbog Srba ratovati, ma u kakvom stanju bila, samo ako nas Zapad bombarduje.

Vrhunski taktičar, izgubio se u strategiji. Čovek koji nije slušao nikoga ostao je sam. Početak poraza i nemoć, familijarnost u vojsci, front dužine 1.380 kilometara i sve veće siromaštvo, uverenje da je sve nemoguće ostvarivo, a da su Srbi nepobedivi - sve je to zajedno vodilo u poraz. I iluzija o nepobedivosti i izvesnost velikog poraza proizvodili su zločin.

Koliko je Mladić u tome učestvovao, utvrdiće sud. Ili je sve to možda već utvrđeno, a čeka se skrušeni general koji će pokajnički priznati sve što od njega traže. Da li baš? Njegovo dugo odmetništvo nije predmet rasprave. Svako o svojoj sudbini odlučuje sam, dok ga ne stignu gonioци i sudbina. A nekako i tada. Mladića sam upoznao daleke 74. godine prošloga veka u Kumanovu. Poslednji put smo se videli 28. oktobra 99. (drugi dan Svete Petke) u Beogradu, na Ceraku. Razmenili smo telefone, a on mi je poklonio olovku: „Evo ti, zapisuj ako imaš šta!“ Tada je rekao da ga Hag „neće videti živa!“ Niti će ga bilo ko vezivati.

Posle toga se nismo čuli. Ali, u sećanju mi ostaje jedna rečenica, koju je general izgovorio u martu 92. pred zarobljenim vojnicima hrvatskog Zbora narodne garde: „Sada vas ja puštam, zapamtite da vam je život poklonio Ratko Mladić. Kad vam ja kažem, to je kao da vam je rekao svevišnji!“

Možda je generalov vojnički opus, konačno, bio sačinjen od smena velikodušnosti, surovosti i nesreće. Možda je sebe video kao gospodara života, i ta moć ga je ispunjavala kao opijum. Možda je sebe osetio kao živi spomenik, od koga se sve odbija. Možda je mislio da ništa što čini „u ime naroda“ nije, niti može biti zločin.

Ratko Mladić iz Kumanova i Ohrida iz Štipa i Skoplja, kad je bio poručnik, pa kapetan i major, nije bio zločinac. Onaj koji je postao „svevišnji“, možda jeste. Svevišnji ume surovo da presudi sam, pa da ne odgovara nikome. Mladić je dugo putovao na sever, pa slutimo da će njegova priča biti ispunjena gorčinom i optužbama. Ne i pokajanjem i opravdanjima, on to ne čini.